

EUROOPA PARLAMENT

2009–2014

Istungidokument

A7-0442/2011

8.12.2011

RAPORT

ELi arengukoostöö, millega toetatakse eesmärki muuta energia 2030. aastaks
üldkättesaadavaks
(2011/2112(INI))

Arengukomisjon

Raportöör: Norbert Neuser

PR_INI

SISUKORD

	lehekülg
EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK.....	3
SELETUSKIRI	11
PARLAMENDIKOMISJONIS TOIMUNUD LÕPPHÄÄLETUSE TULEMUS.....	16

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

ELi arengukoostöö kohta, millega toetatakse eesmärki muuta energia 2030. aastaks üldkättesaadavaks (2011/2112(INI))

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse, et ÜRO Peaassamblee kuulutas 2012. aasta rahvusvaheliseks üldkättesaadava säästva energia aastaks, tunnistades sellega energia kättesaadavuse tähtsust jätkusuutliku majandusarengu ja aastatuhande arengueesmärkide täitmise jaoks¹,
- võttes arvesse ÜRO peasekretäri Ban Ki-mooni käivitatud üldkättesaadava säästva energia algatust²,
- võttes arvesse ÜRO peasekretäri Ban Ki-mooni loodud energia ja kliimamuutuse nõuanderühma ning selle rühma 28. aprilli 2010. aasta soovitusi, milles peetakse esmatähtsaks rahvusvahelist eesmärki muuta kaasaegsed energiateenused 2030. aastaks kõigile kättesaadavaks ning vähendada 2030. aastaks maailma energiantensiivsust 40% võrra³,
- võttes arvesse Rahvusvahelise Energiaagentuuri ülevaadet World Energy Outlook 2011, milles rõhutatakse, et kogu maailmas ei ole 1,3 miljardile inimesele elekter kättesaadav ning et umbes 2,7 miljardil inimesel puuduvad puhtad toiduvalmistamisvõimalused,
- võttes arvesse Norras Oslos 10.–11. oktoobril 2011 peetud kõrgetasemelist rahvusvahelist konverentsi „Energia kõigile – energia vaestele kättesaadavaks muutmise rahastamine“, ning rahvusvahelise energia- ja kliimapartnerluse (algatus „Energia+“) käivitamist,
- võttes arvesse Euroopa Liidu Nõukogu 19. mai 2009. aasta järeldusi, milles käsitletakse juurdepääsu säästva energia allikatele kohalikul tasandil arengumaades, kus tuletatakse meelde, et „säästva energia allikate ja moodsate energiateenuste kättesaadavus on majanduskasvu ja sotsiaalse arengu ning aastatuhande arengueesmärkide saavutamise eeltingimus“ ning et „säästvale energiale keskendumine kindlustab edu aastatuhande arengueesmärkide saavutamisel ning aitab reageerida ülemaailmsele kriisile ja leevendada kliimamuutusi“,
- võttes arvesse komisjoni 17. juuli 2002. aasta teatist Euroopa Parlamendile ja nõukogule energiaalase koostöö kohta arenguriikidega (KOM(2002)0408),
- võttes arvesse komisjoni 26. oktoobri 2004. aasta teatist Euroopa Parlamendile ja nõukogule ELi energiaalgatuse edasise arendamise ning Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna (AKV) riikide energiafondi rajamise korra kohta (KOM(2004)0711),

¹ ÜRO Peaassamblee 56. istungjärk. Peaassamblee resolutsioon 65/151. Rahvusvaheline üldkättesaadava säästva energia aasta. New York, 21. jaanuar 2011.

² ÜRO peasekretär Ban Ki-moon. Minu prioriteedid peasekretärina. <http://www.un.org/sg/priority.shtml#>

³ ÜRO peasekretär Ban Ki-moon. Minu prioriteedid peasekretärina. <http://www.un.org/sg/priority.shtml#>

- võttes arvesse komisjoni 13. oktoobri 2011. aasta teatist Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Muutuste kava ELi arengupoliitika mõju suurendamiseks” (KOM(2011)0637),
 - võttes arvesse kodukorra artiklit 48,
 - võttes arvesse arengukomisjoni raportit (A7-0442/2011),
- A. arvestades, et maailmas ei ole 1,3 miljardile inimesele (kellest 84% elavad maapiirkondades) elekter kättesaadav; arvestades, et umbes 2,7 miljardil inimesel puuduvad puhtad toiduvalmistamisvõimalused¹, mille tõttu ruumid on suitsused, mis omakorda põhjustab igal aastal üle 1,4 miljoni enneaegse surmajuhtumi – see on maailmas HIV/AIDSi järel sageduselt teine enneaegsete surmade põhjustaja²; arvestades, et praegune moodsate energiateenuste kättesaadavuse puudumine paljudes vaestes riikides on põhjustanud naiste ja meeste vahelist ebavõrdsust ja eelkõige ebavõrdsust naiste ja laste suhtes;
- B. arvestades, et energia kättesaadavus on oluline mitmete 1966. aasta majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelises paktis ja muudes rahvusvahelistes inimõiguste- ja keskkonnaalastes õigusaktides sisalduvate õiguste rakendamiseks;
- C. arvestades, et aastatuhande arengueesmärgid jäävad täitmata, kui ei saavutata olulist edu energia kättesaadavuse parandamisel, milleks arvestuste kohaselt vajatakse kuni 2030. aastani igal aastal investeeringuid 48 miljardi USD väärtuses, mis moodustab umbes 3% samaks ajavahemikuks prognoositud investeeringutest energiainfrastruktuuridesse ja suurendaks 2030. aastaks CO₂-heidet vaid 0,7% võrra³;
- D. arvestades, et taastuvenergia allikatel ja eelkõige väikestel detsentraliseeritud lahendustel on tohtu potentsiaal pakkuda eelkõige arenguriikide maapiirkondades elavatele vaestele inimestele usaldusväärseid, jätkusuutlikke ja taskukohaseid energiateenuseid; arvestades, et arenguriigid asuvad piirkondades, kus on kättesaadavad paljud taastuvenergia allikad, eelkõige tuule- ja päikeseenergia; arvestades, et nende leviku tagamiseks arenguriikides tuleb endiselt ületada mitmeid tõkkeid näiteks rahastamise, suutlikkuse tõstmise, tehnoloogia arendamise ja haldusreformi osas;
- E. arvestades, et taastuvenergia tehnoloogiate kasutamine on arenguriikide jaoks oluline, et vähendada nende sõltuvust fossiilkütuste impordist ja sellega seotud hinnakõikumistest; arvestades, et laiaulatuslikud taastuvenergia projektid (nt hüdroenergia või energeetilised põllukultuurid) võivad põhjustada tõsiseid ühiskondlikke ja ökoloogilisi tagajärgi kohalikule elanikkonnale, st vee või toiduga varustamisele; arvestades, et taastuvenergia tehnoloogiate keskkonnamõjude hoolikas hindamine on seega rahastamise saamise oluline eeldus;
- F. arvestades, et kaasaegsete säästvate energiateenuste üldkättesaadavus tähendab, et

¹ Energia kõigile – energia vaestele kättesaadavaks muutmise rahastamine. Eriväljavõte ülevaatest "World Energy Outlook 2011", mille esmaesitus toimus 2011. aasta oktoobris Norras Oslos peetud konverentsil "Energia kõigile". OECD/IEA, oktoober 2011 (http://www.iea.org/papers/2011/weo2011_energy_for_all.pdf), lk 3.

² Samas, lk 28.

³ Samas, lk 27.

kättesaadav on mitte üksnes elekter, vaid kõik vajalikud ja soovitud energiateenused, näiteks valgustus, toiduvalmistamine ja vee soojendamine, küte, jahutus, teabe- ja sidevõrgud ning tootmiseks ja tulu teenimiseks vajalik energia;

- G. arvestades, et arengumaades 2010. aastal fossiilkütuste subsideerimiseks antud 409 miljardist USDst läks ainult 8% kõige vaesemale viiendikule elanikkonnast¹;
- H. arvestades, et energiaarengu indeksi näitajatel on tugev seos inimarengu indeksiga, mis kajastab oodatavat eluiga, haridustaset, SKPd ühe inimese kohta ja muid elatustaseme näitajaid;
- I. arvestades, et Sahara-taguses Aafrikas on ligikaudu 70% elanikkonnast ilma juurdepääsuta elektrile; arvestades, et rahvastiku kasv on olnud elektrifitseerimisest kiirem, mistõttu selliste inimeste arv on suurenenud;
- J. arvestades, et eriti vähim arenenud riikides on energiavõrku ühendatud ainult väga väike osa rahvastikust; arvestades, et ettenähtavas tulevikus ei hõlma võrguühendus kogu rahvastikku, mistõttu lähemas tulevikus on energia üldkättesaadavaks muutmise teostatav üksnes detsentraliseeritud lahenduste (väike- ja minivõrgud, autonoomne energiavarustus) abil;
- K. arvestades, et õigusriigi põhimõtte austamine ja tugev juhtimine on peamised tegurid, mida tuleks edendada, et köita erainvestorite huvi, mis on vajalik energia üldkättesaadavaks tegemise eesmärgi täielikuks saavutamiseks;
- L. arvestades, et viimased energeetikat ja arengukoostööd käsitlevad komisjoni teatised avaldati 2002. ja 2004. aastal;
 - 1. rõhutab, et kuigi puudub konkreetset energiaga seotud aastatuhande arengueesmärki, on kõigile kättesaadavad kaasaegsed ja säästvad energiateenused (energia üldkättesaadavus) aastatuhande arengueesmärkide täitmise eeldus; arwab seetõttu, et energiatemaatika peaks vaesuse kaotamisega seotud aruteludes tõusma esiplaanile ning samas tuleks tagada kaasaegsete energiateenuste parema kättesaadavuse kooskõla jätkusuutliku arenguga; nõuab tungivalt, et komisjon avaldaks teatise energia üldkättesaadavust toetava arengukoostöö kohta aastal 2012, s.o ÜRO poolt sellele teemale pühendatud aastal;
 - 2. nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid kiidaksid heaks ÜRO püstitatud rahvusvahelise eesmärgi muuta 2030. aastaks energia kõigile kättesaadavaks, kohustaksid seda toetama ning viiksivad oma poliitika ja arengukoostöö selle eesmärgiga kooskõlla;
 - 3. rõhutab, et taastuvenergia allikate maksimaalne kasutamine on rahvusvahelise üldsuse jaoks ideaalne võimalus aidata kaasa kaasaegsete energiateenuste üldkättesaadavuse saavutamisele ning samal ajal võidelda kliimamuutuse vastu; kutsub komisjoni üles koostama tegevuskava energia üldkättesaadavuse eesmärgi integreerimiseks asjaomastesse ELi poliitikameetmetesse ning kõigisse sellistesse arengupoliitika valdkondadesse nagu põllumajandus, tööstus, kaubandus, vesi ja tervishoid, ning tagama valdkondade ja poliitikameetmete sidususe energia üldkättesaadavuse eesmärgiga;

¹ Samas, lk 40.

4. tervitab energia mainimist „Muutuste kava” ühe peaküsimusena ning ootab, et komisjon toimiks vastavalt; kutsub komisjoni üles mitte pidama energia kättesaadavust teisejärguliseks ega ajama seda segamini samuti mainitud energiapuuduse ja kliimamuutusega;
5. soovib luua ELi arengukoostöö raames eriti energia üldkättesaadavusele keskenduva spetsiaalse energia ja arengu programmi;
6. märgib, et kogemused on näidanud, et tsentraliseeritud elektritootmise ja võrkude laiendamise eesmärgid ei ole tihtipeale parandanud energiateenuste kättesaadavust vaestele; rõhutab seetõttu selliste detsentraliseeritud taastuvenergialahenduste nagu väike- ja minivõrkude ja autonoomse energiavarustuse toetamise vajadust selleks, et energia jõuaks arengumaade kõigi rahvastikurühmade, eriti vaeste ja maaelanikele; kutsub ELi suunama oma rahalisi ja tehnilisi vahendeid sellistesse väikelahendustesse, mis aitavad kaotada kaugetes piirkondades energiapuuduse;
7. märgib taastuvenergia tohutut potentsiaali paljudes arenguriikides, kus see aitab tagada jätkusuutlikku energiavarustust ja vähendada sõltuvust fossiilkütustest, vähendades sellega nende haavatavust energia hinna kõikumiste suhtes;
8. rõhutab, et energiarahastu on üks väga harvu rahvusvahelisi rahastamismehhanisme, mis rahastab väikesemahulisi taastuvenergialahendusi, ning palub komisjonil järgmisel, 2014. aastal algaval rahandusperioodil jätkata ja laiendada sedalaadi projektide rahastamist;
9. kutsub komisjoni üles hindama, kuidas mõjutavad energiarahastu toetatud investeeringud vaesuses elavatele inimestele põhiliste energiateenuste kättesaadavamaks muutmist, ning vastavalt parandama 2013. aasta järgsel rahandusperioodil energiarahastu järglasfondi tõhusust ja tulemuslikkust;
10. rõhutab, et õigesti rakendades võib taastuvenergia kasutamine energiateenuste pakkumiseks osutuda arengumaades majanduslikult kasulikuks lahenduseks, mis toob kasu tervishoiule, keskkonnale ja kohalikule arengule; rõhutab siiski vajadust võtta energia üldkättesaadavuse parandamiseks arvesse taastuvenergia kasutamise keskkonnamõju, eelkõige hüdroenergia, biomassi ja agrokütuste puhul;
11. kutsub ELi üles koostama taastuvenergia projektide rahastamise jaoks selgeid suuniseid ökoloogilise jätkusuutlikkuse nõuete kohta; kutsub komisjoni üles muutma uute energeetikaprojektide toetamise eeltingimuseks detsentraliseeritud taastuvenergia kasutamise, jätkusuutliku madala süsinikuheite või suure energiatõhususe;
12. rõhutab rolli, mida eraettevõtted peaksid täitma, et võimaldada arenguriikidel aastatuhande arengueesmäärke täita, pidades eelkõige silmas energia üldkättesaadavust; rõhutab lisaks madala sissetulekuga turgudele kohandatud rahaliste vahendite ja tehnoloogiliste oskuste arendamise toetamise olulisust, eelkõige kaasates rohkem eraettevõtteid riiklikesse ja rahvusvahelistesse institutsioonilistesse partnerlustesse;
13. õhutab komisjoni ja liikmesriike arengukoostöö ja energiarahastu kaudu toetama vaestele kaasaegsete energiateenuste pakkumiseks sobivat tehnosiiret, mis hõlmab ka tehnilisi teadmisi, teavet ja häid tavasid, seda nii kolmanda maailma siseselt kui ka Euroopa ja

kolmanda maailma vahel, pühendudes suutlikkuse arendamisele, sealhulgas kahepoolsete projektide, töötajate vahetamise ja praktiliste koolituste arendamisele, et hinnata ja kasutada tehnilisi võimalusi; ärgitab seejuures ka siirdama energiatõhusaid tehnoloogiaid, mis võimaldavad energiat kasutada kõige tootlikumalt ja maksimeerida piiratud energiahulgast saadavaid energiateenuseid;

14. nõuab, et projektide ja programmide koostamisel ja rahastamisel pöörataks erilist tähelepanu energia tootlikule kasutamisele, mis on peamine sotsiaal-majanduslikku arengut ja tulude teket soodustav mehhanism;
15. rõhutab, et jätkusuutlike energiateenuste kättesaadavuse suurendamiseks on vaja tõhusat partnerlust avaliku ja erasektori, kogukondade ja kohalike omavalitsuste vahel; kutsub komisjoni üles kasutama igal võimalusel turupõhist lähenemisviisi uutele või uuenduslikele energialahendustele, näiteks toetama kohalikku tootmist, hõlbustama selle turulepääsu või jagama turuteavet, et tagada kohapealne vastutustunne ja jätkusuutlikkus; kutsub eelkõige komisjoni üles edendama juhtimissuutlikkuse tõstmist, et võimaldada VKEde edendamise kaudu kopeerida väikesemahulisi energiateenuste projekte;
16. on seisukohal, et erainvesteeringud ja nende kaasamine on väga oluline energia üldkättesaadavuse täielikuks saavutamiseks; palub seetõttu komisjonil kogu oma abitegevuses edendada õigusriigi põhimõtet, eelkõige vähim arenenud riikides;
17. palub ELi delegatsioonidel edastada teavet arengumaade maksude, soodustuste ja õigusaktidest tulenevate nõuete kohta neile ELi äriühingutele, kes soovivad investeerida energiasektorisse;
18. palub komisjonil soodustada parimate tavade jagamist kõige tõhusamate energiataristu laiendamise stiimulite kohta arengumaades;
19. õhutab toetama selliste usaldusväärsete poliitika- ja õigusraamistike ja tehniliste normide väljatöötamist ja edendamist, mis tugevdavad kohalikku võimekust ning annavad kindlustunde erainvestoritele, sealhulgas kohalike investeeringuallikate kaasamiseks;
20. rõhutab partnervalitsuste, rahvusvaheliste finantseerimisasutuste ja ametliku arenguabi vahendite otsustavat tähtsust vajalike erainvesteeringute võimendamisel; rõhutab samuti, et ELi abi energia kättesaadavuse parandamiseks peaks toetama kohalikku majandust, keskkonnasäästlikke töökohti ja vaesuse vähendamist ning seda ei tohiks siduda ELi ettevõtete kaasamisega või kasutada nende toetamiseks;
21. tunnistab, et avalik sektor ei suuda üksi katta kõiki rahastamisvajadusi, mis on vajalikud energia kättesaadavuse laiendamiseks; rõhutab sellega seoses erainvestorite ja turusuunilusega reformide tähtsust energiasektori jaoks; toonitab siiski, et üha rohkem pööratakse tähelepanu avaliku ja erasektori partnerlustele ning et erasektori rahastajate vahendite ligimeelitamine võib oluliselt vähendada kohalike taastuvenergiaprojektide atraktiivsust, kuna sellised projektid sobivad pankadele vähem kui suured, võrkudega seotud projektid, mis sageli teenindavad suuri tööstusettevõtteid; rõhutab seetõttu, et lõppkokkuvõttes vastutab universaalteenuste ja eelkõige taskukohase energia vaestele ja kaugete piirkondade elanikele kättesaadavaks muutmise eest ikkagi riik;

22. juhib tähelepanu asjaolule, et partnervalitsustel on palju võimalusi energia üldkättesaadavuse edendamiseks seadusandluse, reguleerimise, lepingute või lubade väljastamise kaudu, kehtestades näiteks järgmised riigi vajadustele ja võimalustele vastavad universaalteenuse osutamise kohustused:
- kättesaadavuse sihteesmärgid kontsessiooni- või litsentsilepingutes;
 - tarbijate erinev kohtlemine sõltuvalt nende rahalistest võimalustest;
 - teatavatele tarbijakategooriatele ja kaugetele maapiirkondadele suunatud fondid või subsiidiumid;
 - ebasoodsa mõjuga maksude, tollide ja subsiidiumide läbivaatamine, näiteks üleminek fossiilkütuste soosimiselt detsentraliseeritud ja taastuvenergiasüsteemide soodustamisele, et parandada energia kättesaadavust ja tõhusust;
 - ettevõtjate seni teenindamata valdkondadesse sisenemise liberaliseerimine;
 - infrastruktuuri laiendamist soodustavad rahanduslikud stiimulid;
 - meetmed, millega tagatakse kättesaadava energia võimalikult tõhus kasutamine;
23. kutsub arengumaid tõsiselt pühenduma energia üldkättesaadavuse eesmärgile ning soovib rohkem abistada arengumaade energeetikaministereid, et nad saaksid järgmisel finantseerimisperioodil põhjendada oma toetust energia üldkättesaadavaks muutmisele, sealhulgas pikaajaliste säästva energia strateegiate koostamisele ja piirkondade energiaalase koostöö parandamisele;
24. toonitab, et tähtis on kodanikuühiskonna, kohalike võimude ja seadusandjate läbipaistev ja demokraatlik osalemine energeetika valdkonnas, nii et nad saaksid teostada energia üldkättesaadavaks muutmise järelevalvet, et tagada hea valitsemistava ja aus konkurents ning vähendada korrupsiooni;
25. nõuab, et arengumaade parlamendid ja valitsusvälised organisatsioonid etendaksid kohast rolli läbipaistvuse, demokraatiaprotsesside ja stabiilse õiguskeskkonna tagamisel ja järelevalves;
26. märgib murega, et Aafrika ja ELi energiapartnerlus ja selle taastuvenergia allprogramm näivad keskenduvat peamiselt suurprojektidele ja põhivõrkude vahelistele ühendustele, pöörates vähem tähelepanu kohalikele energialahendustele; nõuab tungivalt, et EL ei kujundaks energiataristu arendamisel ülalt-alla lähenemisviisi ning peaks meeles, et suuremahulised infrastruktuurid ei pruugi sobida riigi majandusliku ja sotsiaalse struktuuriga ega teha energiat kättesaadavamaks vaestele, kelle jaoks on väiksemad kohalikud energiaallikad tavaliselt sobivamad;
27. õhutab ELi dialoogile partneritest arengumaade valitsuste ja kodanikuühiskonnaga selle tagamiseks, et nende riiklikes energiapoliitikates ja vaesuse vähendamise strateegiates arvestataks energia üldkättesaadavuse küsimusega;
28. palub dialoogis partnerriikide ja piirkondlike asutustega konkreetselt kaaluda, millist kasu

annaks toiduvalmistamiseks vajalike energiateenuste küsimuse lisamine riiklikesse ja piirkondlikesse arengukavadesse, ning õhutada partnerriike ja piirkondlikke asutusi astuma dialoogi kohalike asutuste ja kodumajapidamiste (toiduvalmistamise) energia küsimustega tegelevate mitteriiklike osapooltega, et leida parimad viisid olukorra otsustavaks parandamiseks ja hingamisteede haigustest tingitud suremuse vähendamiseks; õhutab kasutama tõhusamaid toiduvalmistamisvahendeid, kuna tavapärasel suure biomassikoguse põletamisel lahtises tulekoldes on kahjulik mõju tervisele, eelkõige naiste ja laste tervisele, ning negatiivne mõju metsaraadamise näol;

29. palub komisjonil anda igal aastal (kehtestatud usaldusväärsete näitajate põhjal) aru energia üldkättesaadavuse eesmärgi täitmisel saavutatust ja ELi arengukoostöö vastavast panusest;
30. soovib võtta komisjoni ja liikmesriikide energiateenuste arendamiseks antava toetuse aluseks kõigi variantide suhteliste rahaliste kulude ja tulemuste hinnangu, arvestades seejuures nende panust riiklike ja aastatuhande arengueesmärkide täitmisse ning autonoomsete ja tsentraalsete energiasüsteemide suhtelisi kulusid ja kasulikkust;
31. rõhutab aastatuhande arengueesmärkide (eriti vaesusega seotud eesmärkide, kuna taskukohaste energiateenuste kättesaadavus on võimalik vaid juhul, kui vähendada 2015. aastaks nende inimeste arvu, kes peavad ära elama 1 USA dollariga päevas) arenguriikide riiklikesse energiasüsteemidesse integreerimise tähtsust;
32. palub, et komisjon vaataks läbi kliimamuutuse ja süsinikuturuga seotud võimalikud allikad, millest saaks rahastada investeringuid vaestele jätkusuutliku, vähese süsinikuheitega energia üldkättesaadavaks tegemiseks, ja kasutaks neid vastavalt;
33. palub, et komisjon toetaks energeetikasektoris selliseid uusi tulemuspõhiseid lähenemisviise nagu tulemuspõhine rahastamine, tasumine üleandmisel ja väljundipõhine abi, mida praegu katsetavad ka teised abiandjad, tähtsustades nõnda nõudluspõhist abi („meie partner tahab seda”) pakkumisest lähtuva („abiandjal on vaba ekspert”) asemel;
34. nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid tunnistaksid, et arengumaade vaeste elanike energiatarbimine oluliselt ei suurenda ega hakka lähemas tulevikus suurendama maailma kasvuhoonegaaside heitkoguseid (Rahvusvahelise Energiaagentuuri andmetel annab see 2030. aastal 1,3% kogu maailma heitkogustest), ning et minimaalselt vastuvõetava elatustaseme saavutamiseks peab nende kaasaegsete energiateenuste tarbimine ühe inimese kohta kasvama, ilma et seda piiraksid liiga ranged kliimamuutuse tõkestamise meetmed;
35. märgib murega, et suured hüdroenergiarajatised on endiselt Maailmapanga ja Euroopa Investeerimispanka tähelepanu keskmes; tuletab meelde, et kogemused on näidanud, et sellised projektid ei muunda tingimata elektrit vaestele kättesaadavamaks, ning et seda eesmärki aitavad paremini täita kohalikku nõudlust rahuldavad väike- või minihüdroelektrijaamad, mis võimaldavad ära hoita suuremate projektide sotsiaalseid ja ökoloogilisi tagasilööke;
36. kahetseb, et Euroopa Investeerimispangal, Euroopa arengu rahastamise asutustel ja rahvusvahelistel finantseerimisasutustel puudub huvi ja panganduslik võimekus väikeste

energeetikaprojektidega tegelemiseks, ning nõuab, et nad energiavaldkonnas tegutsedes keskenduksid energia üldkättesaadavuse küsimusele, toetaksid, eriti maapiirkondades, ka autonoomseid ja väikeprojekte ning lisaksid oma energeetikaprojektidesse ja -toetustesse energia üldkättesaadavuse universaalteenuse osutamise kohustuse;

37. palub, et komisjon ja liikmesriigid ei rahastaks ega toetaks muul moel arengumaades tuumaenergia kasutamist selle tõsiste ohutus- ja jätkusuutlikkusprobleemide tõttu;
38. tunnustab Euroopa Liidu energiaalgatuse (European Union Energy Initiative – EUEI), EUEI partnerlusdialoogi vahendi (EUEI Partnership Dialogue Facility – EUEI-PDF) ning Aafrika–ELi energiapartnerluse tegevust, on rahul algatusega „Energia+” ning kutsub komisjoni ja liikmesriike üles intensiivistama oma osalust ja kaasatust neis algatustes, edendamaks energeetika valdkonnas antava rahvusvahelise abi kooskõlastamist;
39. on seisukohal, et 2012. aasta juunis toimuv Rio+20 tippkohtumine annab võimaluse esitada konkreetsed sihteesmärgid energiapuuduse kaotamiseks ning nende eesmärkide täitmise tegevuskava majanduse keskkonnasäästlikumaks muutmise üleilmse strateegia kujul; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles lisama Rio+20 protsessi energia üldkättesaadavuse küsimuse;
40. nõuab energia üldkättesaadavuse lisamist tulevikus sõnastatavatesse 2015. aasta järgsetesse aastatuhande arengueesmärkidesse;
41. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjonile, nõukogule, Euroopa välisteenistusele ja AKV–ELi ministrite nõukogule.

SELETUSKIRI

Probleemi kontekstist

Kaasaegsete energiateenuste kättesaadavus on vaesuse vähendamise ja jätkusuutliku inimarengu keskne eeldus. Energiateenused mõjutavad inimeste elu ja elatusvahendite kõiki külgi – kui need ei ole kättesaadavad, on terved kogukonnad sunnitud elama vaesuses. Energia kättesaadavuse küsimus on niivõrd tähtis, et vajab rohkem rahvusvahelist tähelepanu.

Alustuseks püstitas ÜRO peasekretär Ban Ki-moon 2010. aasta septembris eesmärgi muuta energia 2030. aastaks üldkättesaadavaks. Ta rõhutas energia kättesaadavuse tähtsust vaesuse vähendamisel ning energiateenuste osa aastatuhande arengueesmärkide täitmisel.

1. eesmärk: nälja ja äärmise vaesuse kaotamine.¹

Kaasaegse energia kättesaadavus soodustab majandusarengut sellega, et annab tõhusamad ja tervislikumad vahendid tähtsamate kodutööde tegemiseks ning tootmistegevuseks üldiselt, seejuures tihti peale odavamalt kui vähetõhusaid asendusvahendeid, näiteks küünlaid ja patareisid kasutades. Tänapäevaseid energiaallikaid saab kasutada vee pumpamiseks, et saada joogivett ning tõsta saagikust tänu niisutusele ja masinate kasutamisele.

2. eesmärk: üldine algharidus.

Vaestes kogukondades kulutavad lapsed tavaliselt palju aega küttepuude varumisele, vee toomisele ja toiduvalmistamisele. Paremate toiduvalmistamisviiside või vastava kütteaine kättesaadavus soodustab koolis käimist. Elekter on hariduse jaoks tähtis, kuna hõlbustab sidepidamist, eriti infotehnoloogia abil, kuid rahuldab ka selliseid elementaarseid vajadusi nagu valgustus.

3. eesmärk: soolise võrdõiguslikkuse edendamine ja naiste võimaluste suurendamine

Elektrienergia ja kaasaegsete kütteainete parem kättesaadavus vähendab puude tassimisega seotud füüsilist koormust ja annab, eriti naistele, väärtuslikku vaba aega, mis laiendab nende tööhõivevõimalusi. Tänavavalgustus muudab ka naistele ja tütarlastele öösel liikumise ohutumaks, nii et nad saavad käia õhtukoolis ja osaleda kogukonna üritustel.

4., 5. ja 6. eesmärk: laste suremuse vähendamine, emade tervise parandamine ning võitlus HIV/AIDSi, malaaria ja teiste haigustega.

Enamik põhitoiduaineid vajavad keetmist-küpsetamist, ning eluruumide õhu saastamise vähendamine tänu parematele ahjudele ja kütteainetele vähendab hingamisteede nakkuste, krooniliste kopsuhaiguste ja (kivisöe puhul) kopsuvähi ohtu. Energia parem kättesaadavus lubab kodumajapidamistel vett keeta ja sellega vähendada veega levivate nakkuste ohtu. Energia parem kättesaadavus parandab esmaabi jaoks kriitiliselt tähtsaid side- ja transporditeenuseid. Elekter ja kaasaegsed energiateenused hõlbustavad haiglate ja kliinikute tööd.

¹ Allikas: kohandatud allikast ÜRO – energia 2005. Energiapuudus – kuidas muuta kaasaegne energia üldkättesaadavaks? OECD/IEA 2010. Energiapuudus – kuidas muuta kaasaegne energia üldkättesaadavaks? Ülevaatest "World Energy Outlook 2010" tehtud eriväljavõtte aastatuhande arengueesmärgede käsitleva ÜRO Peaassamblee istungi jaoks. OECD/IEA, september 2010).
http://www.sustainableenergyforall.org/images/content/Special_Excerpt_of_WEO_2010.pdf, lk 15.

7. eesmärk: jätkusuutliku keskkonna tagamine.

Kaasaegsete kütteinete ja tõhusamate ahjude-pleitide kasutamine võib kahandada biomassi priiskavast kasutamisest keskkonnale tekkivat survet. Vähesse süsinikuheitega taastuenergia edendamine soodustab kohaliku ja maailma keskkonna kaitset, kuna aga raiskav küttepuidu tarbimine põhjustab kohalike metsade hävitamist, muldade vaesumist ja erosiooni. Puhtama energia kasutamine vähendab ka kasvuhoonegaaside heitkoguseid ja ülemaailmset kliima soojenemist.

8. eesmärk: ülemaailmse arengupartnerluse kujundamine.

Elekter on vajalik info- ja sidetehnoloogia rakenduste energiaallikana.

Arengumaades valitseb tõsine energiapuudus. Rahvusvahelise Energiaagentuuri andmetel ei ole maailmas elekter praegu kättesaadav 1,5 miljardile inimesele ja kolm miljardit inimest kasutavad toiduvalmistamiseks tavapäraselt biomassi (puit, sõnnik, viljakoristusjätmed). Sellisel toiduvalmistamisel eluruumides tekkiv suits põhjustab 1,4 miljonit surmajuhtumit aastas, mis ületab 50% võrra malaariast põhjustatud suremust.

Siiani ei ole energia kättesaadavust seatud ei poliitiliseks ega arenguprioriteediks. Praeguste tendentside jätkudes elab 2030. aastaks maailmas ilma kaasaegse energiata niisama palju naisi, mehi ja lapsi nagu praegugi.

Viimasel paarikümnel aastal on elektrienergia kättesaadavuse osas küll toimunud edasimineku, kuid endiselt on jäänud tohutu rahuldamata vajadus. Eriti ilmne on see Sahara-taguses Aafrikas, kus juurdepääs elektrile puudub 70% elanikkonnast. Selles piirkonnas ei ole energia kättesaadavus viimasel kümnendil paranenud. Aastatuhande arengueesmärkidega sobiva näitaja saamiseks peaks eelnimetatud arv olema poole väiksem. Kui olukorda otsustavalt ei parandata, on 2015. aastal umbes 67% elanikkonnast endiselt elektrita ning aastatuhande arengueesmärkide suunas liikumine jääb tagasihoidlikuks.

Toiduvalmistamiseks vajalike kaasaegsete kütteinete kättesaadavuse probleem on veelgi tõsisem ja laialdasem. Kuigi üldnäitajad on veidi paranenud, jäävad aastatuhande arengueesmärgid mitme miljardi inimese puhul täitmata üksnes seetõttu, et neil ei piisa kütust toiduvalmistamiseks.

Järgmiseks kahekümneks aastaks prognoositakse maailmas märkimisväärseid investeeringuid energeetikasse – kokku 26 triljoni USD ulatuses. Vaid 3% sellest summast võimaldaks muuta energia 2030. aastaks üldkättesaadavaks.

Probleemist arengumaades

Viimasel kümnendil on arengumaades energia vaestele kättesaadavamaks muutmiseks edendatud turupõhist strateegiat. Sel ajal tehti olulisi pingutusi, et suurendada erainvesteeringuid energia kättesaadavaks muutmisse. Kui aga üleminekumajandused kõrvale jätta, siis on väga vähe arengumaid, kes on energia vaestele ulatuslikumalt kättesaadavamaks muutmisel edu saavutanud. Tuleb arvestada mineviku õppetundidega; ajalugu näitab, et seniste energia kättesaadavaks muutmise strateegiate elluviimisel on jõuliselt sekkunud valitsused ning avalikest vahenditest on investeeritud nii maapiirkondade elektrifitseerimisse

kui ka toiduvalmistamiseks kasutatavatesse kütustesse – vastavaid näiteid maapiirkondade elektrifitseerimisest leiab nii Euroopast kui ka USAst.

Elektrit, gaasi või vedelkütust kasutavate kodumajapidamistega võrreldes kulutavad arengumaades need, kellel seda võimalust ei ole, tavaliselt suurea osa oma eelarvest valgustuseks ja toiduvalmistamiseks vajalike vähe kvaliteetsete kütuste ostmisele. Üks põhjus on muu hulgas selles, et need, kellele kaubastatavad kütused ja elekter ei ole kättesaadavad, ei saa kasu ka neile teenustele kehtestatud subsiidiumidest ja muudest sotsiaaltoetustest.

Pärast paljudes arengumaades elektrivarustuse leviku laiendamiseks ja erainvesteeringute ligimeelitamiseks ligi kolm aastakümnet (varastest 1980.-test saadik) kestnud elektrivaldkonna reform on üks peamine kogemus see, et reformidega kaasati erainvesteeringuid ning aidati tõsta tootmis- ja äri valdkondade elektrivarustatust, kuid ei suudetud muuta elektrit vaestele kättesaadavamaks. Üks põhjus on selles, et ilma subsideerimata ei ole elektri tarnimine kõige vaesematele elanikele kasumlik äri. Arengumaad vajavad vaestesõbralikku subsideerimispoliitikat ja vaeseid toetavaid valdkondlikke reforme, mis eeldab riigijuhtide poliitilist tahet.

Nii linnade kui ka kaugete maapiirkondade energiapuuduses kogukondade varustamiseks puhta ja tõhusa energiaga on mitmeid tehnoloogiaid. Tavapäraste maapiirkondade elektrifitseerimise viiside ja fossiilkütuste (näiteks vedelgaas ja väikesed diisलगeneraatorid) kõrval võivad vaeseid kogukondi edukalt energiaga varustada sellised kohalikke energiavarusid kasutavad detsentraliseeritud tehnoloogiad nagu mikrohüdroelektrijaamad, väikesed tuulegeneraatorid ja päikeseenergia tehnoloogiad. Ettenähtavad tulevikus jääb suur osa maaelanikest kasutama toiduvalmistamisel kütteks biomassi ning paremate köögipliitide kättesaadavaks tegemine aitab samuti heaolu tõsta ja vaesust vähendada.

Energia kogus, mida vaesed aastatuhande arengueesmärkide täitmiseks vajavad, on väike. Arvestuste kohaselt suurendaks energia üldkättesaadavaks muutmiseks vajalik täiendav kogus summaarset energiatarbimist ainult umbes 1% võrra praegusest kaubastatava energia tarbimisest. Vaestele energia kättesaadavaks tegemine ei sõltu aga üksnes riigis toodetava energia hulgast.

Energia kättesaadavust tagavate lahenduste puhul on ilmnunud tendents välistada mõned tehnoloogiad ja energiaallikate kombinatsioonid süsinikuheite ja sellest kliimamuutusele avalduva mõju tõttu, mida toetavad peamiselt need, kes ei tea, et vaestele energia kättesaadavaks muutmise suurendab heitkoguseid vaid vähesel määral. Energiavarustuse kõige negatiivsema stsenaariumi korral (nii vaeste elektriga varustamiseks kui ka toiduvalmistamiseks kasutatakse 100% fossiilkütuseid) suureneksid heitkogused maailmas praegusega võrreldes ainult 2% võrra.

Arengumaades põrkab vaeste säästva energiaga varustamise elluviimine mitmetele takistustele, millest tähtsamad on järgmised:

- vaesed ei suuda maksta teenuste ja investeeringute eest, tasuda võrku ühendamise kulusid, seadmete ostmisel on tehingukulud eriti maaelanike jaoks suured, seetõttu ei ole see subsideerimise puudumise korral erainvestorite jaoks ahvatlev tegevus;
- arengumaades endis ei suudeta toota energiatootmiseseadmeid ja nende varuosi, seepärast

- on energiasüsteemide sisseostmine, rajamine ja hooldamine kallis;
- puuduvad detsentraliseeritud energiavarustust ja kogukondlikke haldusmudeleid soosivad õiguslikud raamistikud;
 - puudub vaeseid soosiv subsideerimispoliitika, mis raskendab tegelikkuses nende tulemuslikku subsideerimist;
 - puuduvad sobivad rahandusmehhanismid, mis teeksid inimestele kättesaadavaks laenu ehituse, võrku ühendamise, varuosade, seadmete, remondi ja hoolduse kulude katmiseks;
 - puudub kindel maaomand või maavaldus, mis takistab mõningaid energiateenuseid, näiteks võrkude laiendamist.

Energia üldkättesaadavus saab võimalikuks alles seejärel, kui leitakse puuduvad rahalised vahendid ja kaotatakse eelnimetatud tõkked.

Rahaliste vahendite puudujääk

Viimasel aastakümnel on vaestele energia kättesaadavas muutmise rahaline toetamine olnud tagasihoidlik. EÜ abirahadest ehk maailmas suuruselt kolmandast fondist on selleks eraldatud tagasihoidlikke summasid. ELi riikide kahepoolses energiaalases arenguabi koostöös on keskendunud pigem majanduskasvu ja keskkonnakaitse eesmärkidele kui vaestele energia kättesaadavaks tegemisele ning teiste suuremate abiandjate (USA, Kanada jt) kahepoolses koostöös on olukord olnud samasugune. Ka kliimamuutuse finantsmehhanismid on vaestele energia kättesaadavaks muutmist siiani väga vähe toetanud.

Energia üldkättesaadavuse tagamiseks vajalike rahaliste vahendite puudujääk on suur. Rahvusvahelise Energiaagentuuri väitel on 2030. aastaks energia üldkättesaadavuse tagamiseks vajalike investeeringute maht 756 miljardit USD (36 miljardit USD aastas). See summa, mis tundub küll mõeldamatu, moodustab kõigest 3% samaks ajavahemikuks prognoositud kulutustest ning selle saaks katta rahvusvaheliste fondide, avaliku ja erasektori partnerluste, mitmepoolsete, kahepoolsete ja kohaliku tasandi pangalaenu, mikrofinantseerimise, laenu ja sihtsubsiidiumide kombineerimisega.

ÜRO hinnangul tuleb inimeste põhivajaduste katmiseks vajaliku energia üldkättesaadavuse tagamiseks kuni 2030. aastani investeerida põhivarasse 35–40 miljardit USD aastas. ÜRO peab selleks vajalikuks tagastamatut rahalist abi 10–15 miljardi USD ja laenu 20–25 miljardi USD ulatuses, ülejäänud osa saaksid katta riigid ise.

Eelnimetatud ÜRO skeem võimaldab ehk edasi liikuda, kuid selleks on vaja kõigi osapoolte hoopis suuremat pühendumust. Abiandjad peavad rahalisi vahendeid tunduvalt suurendama ning paremini keskenduma vaestele ja eraldatult elavatele inimestele; erasektor peab püüdma rohkem investeerida väikesemahulisse detsentraliseeritud energeetikasse ning vähemalt esialgu alandama kasumimarginaali; ning valitsused vajavad rohkem poliitilist tahet ja meetmeid, millega seatakse esmatähtsaks vaestele energia kättesaadavaks muutmise ning investeeritakse sellesse rohkem vahendeid. Valitsused saavad mobiliseerida ka kohalikku (pärismaist) kapitali, luues selleks sobiva keskkonna ja partnerlussuhted kohalike ettevõtjate – talunike, külaelanike ja väikeärimeestega.

ELi koostöö ja selle panus vaestele energia kättesaadavaks muutmisel

Kaks peamist energia kättesaadavaks muutmiseks tehtavas ELi koostöös kasutatavat mehhanismi on Euroopa Arengufond (European Development Fund – EDF) ja ELi energiarahastu. Tuleb märkida, et 90% EDFi vahendite paigutamine toimub riiklike ja piirkondlike näidisprogrammide kaudu, mille üle peetakse abi saavate riikide ja piirkondadega läbirääkimisi. 2005. aastal asutatud ELi energiarahastu on kaasrahastamisvahend, mis küsib valitsustelt ja valitsusvälistelt osapooltelt rahastamissetpanekuid.

Riiklike ja piirkondlike näidisprogrammide mehhanismi kaudu on EDF tavapäraselt suunanud üle 50% oma rahastamisest infrastruktuuri, kuid energeetika rahastamine EDFi kaudu kahanes 1990. aastatel vähem kui 1%le kogu tegevusest. Ehkki ELi energia kättesaadavuse poliitika pärast 2002. aastat muutus, ei ole energiaküsimuse taastamine EDFi programmides olnud lihtne. 10. EDFi raames võtsid ainult seitse Aafrika AKV riiki energeetika oma riiklikesse näidisprogrammidesse ühtekokku vaid 83 miljoni euro ulatuses. Lääne Aafrika Riikide Majandusühenduse (ECOWAS) ja Kesk-Aafrika Majandus- ja Rahandusühenduse (CEMAC) piirkondlikud näidisprogrammid sisaldavad ka energeetikat ning AKV-siseste fondide arvel kiideti heaks neli piirkondlikku meetet seitsme miljoni euro ulatuses.

Kirjeldatud protsess on mitmel põhjusel olnud väga raske ja aeglane, nii näiteks ei ole ELi liikmesriigid suutnud energia valdkonnas tehtavas kokku leppida. AKV riikides riiklike ja piirkondlike näidisprogrammide üle läbirääkimisi pidavates Euroopa delegatsioonides üldjuhul puuduvad suuremate muudatuste tegemiseks vajalikud eriteadmised.

Suurim ELi energiaalase koostöö rahastamise mehhanism on praegu energiarahastu, millest suunatakse vahendeid eraldatu piirkondade (külad, maapiirkonnad, hajaasustus) vaestele elanikele nii, et suur osa vahenditest on ühes pakendis, kuid kui võrrelda selle fondi mahtu energia kättesaadavaks muutmiseks vajalike rahaliste vahendite puudujäägi või ÜRO andmetel vajaminevate abirahadega, on energiarahastu maht väga väike.

Eraldatud kogukondade ja väga vaeste elanikkonnakihtideni jõudmiseks on energiarahastu suutnud koondada mõningaid erainvesteeringuid ja kaasata märkimisväärselt nii AKV kui ka ELi riikide valitsusväliseid organisatsioone. Selle tegevuse mõju energia kättesaadavusele ei ole aga veel hinnatud. Uue energiarahastu vahendite koondamise mehhanismiga, mille raames eraldatakse teise etapi 200 miljonist USDst 40 miljonit eurot, püütakse rohkem kaasata erasektorit, kuid sellest rahastatakse tõenäoliselt suuremaid projekte.

Tulevikku vaadates on energiarahastu ainuke fond, mille eesmärk on toetada konkreetselt investeeringuid energiapuuduse vähendamiseks. Praeguseks ei ole aga veel energiarahastu tuleviku osas kohustusi võetud ega ka otsustatud, kas hakata 10. EDFi lõppedes rahastama uut ja mahukat etappi.

ELil võib olla energia 2030. aastaks üldkättesaadavaks muutmisel oluline osa, kui ta demonstreerib ja tugevdab nii oma poliitilist tahet kui ka rahalisi kohustusi.

PARLAMENDIKOMISJONIS TOIMUNUD LÕPPHÄÄLETUSE TULEMUS

Vastuvõtmise kuupäev	5.12.2011
Lõpphääletuse tulemus	+: 17 -: 3 0: 0
Lõpphääletuse ajal kohal olnud liikmed	Véronique De Keyser, Leonidas Donskis, Charles Goerens, Catherine Grèze, Eva Joly, Filip Kaczmarek, Miguel Angel Martínez Martínez, Norbert Neuser, Maurice Ponga, Michèle Striffler, Alf Svensson, Anna Záborská, Iva Zanicchi, Gabriele Zimmer
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliige/asendusliikmed	Fiona Hall, Eduard Kukan, Krzysztof Lisek, Linda McAvan, Judith Sargentini
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliige/asendusliikmed (kodukorra art 187 lg 2)	Vittorio Prodi